

היום נלמד בעזרת ה':

בבא בתרא דף נב

וכולן שאמרו בשעת מיתתן של פלוני הן, יעשה כפירושן: כלומר אשה עבד וקטן שאמרו בשעת מיתתם שהמעות שהפקידו אצלו שייכים לפלוני, יעשה כמו שאמרו ויחזיר אותם לפלוני (= זה שהופקד אצלו הכסף יעשה כמו שאמרו).

ואם לאו, יעשה פירוש לפירושן: ואם הוא לא מאמין שהכסף שייך לאותו פלוני, אלא הוא סבור שהוא שייך לבעלים (= לבעלה של האשה, או לאדונו של העבד, או לבעל הבית שהקטן דר אצלו), יעשה זה שהפקידו אצלו פירוש לפירושם, דהיינו שיחזיר את הכסף לבעלים ולא לאותו פלוני.

הגמ' מביאה מעשה בעניין זה:

דביתהו דרבה בר בר חנה: אשתו של רבה בר בר חנה בשעה שמתה אמרה - 'העגילים האלו שייכים לאדם בשם מרתא ולבני בתו'. הלך רבה בר בר חנה לפני רב, אמר לו רב - אם היא נאמת עליך שהיא לא גנבה ממך כלום, תחזיר אותם למי שהיא אמרה, ואם היא לא נאמנת עליך תעשה פירוש לפירושך, דהיינו תשאיר אותם אצלך.

ואיכא דאמרי: ויש אומרים שכך אמר לו רב - אם אותם שהיא אומרת שהעגילים שייכם להם הם אנשים עשירים, שהם ראויים להפקיד עגילים וחפצים, תעשה כפירושה ותחזיר להם את העגילים, ואם לא, תשאיר אותם לעצמך.

*

למדנו בבביתא לעיל - מן הקטן יעשה לו סגולה:

מאי סגולה וכו': לדעת רב חסדא - יקנה לו ספר תורה ללמוד בו, שיש לו 'פירות' (= הלימוד בו) וגם הקרן קיימת לעולם. ולדעת רבה בר רב הונא - יקנה לו דקל שיאכל ממנו פירות, והקרן קיימת. [אבל לא יעשה בכסף עיסקאות, שמא יפסיד את הכסף].

*

למדנו במשנתנו - ולא לאב בנכסי הבן ולא לבן בנכסי האב (= שאין לאב חזקה בנכסי בנו וכן לבן אין חזקה בנכסי אביו):

אמר רב יוסף אפילו חלקו: אפילו אם האב והבן נפרדו והבן לא סמוך על שולחן אביו ואין הבן מתעסק כלל עם נכסי אביו, אין להם חזקה זה על זה, לפי שהם לא מקפידים אחד על השני.

רבא אמר חלקו לא: המשנה לא עוסקת במקרה שחלקו, ואם חלקו יש להם חזקה זה על זה.

אמר רב ירמיה מזפתי, עבד רב פפי עובדא חלקו לא, כרבא: כלומר רב פפי עשה מעשה ופסק כרבא, שאם חלקו יש להם חזקה.

אמר רב נחמן בר יצחק, סיפר לי רב חייא ממקום הנקרא 'הורמיז ארדשיד', שסיפר לו רב אחא בר יעקב משמו של רב נחמן, שאם האב והבן חלקו יש להם חזקה.

תניא נמי הכי, בן שחלק ואשתו שנתגרשה הרי הן כשאר כל אדם: כלומר יש להם חזקה ככל אדם.

*

איתמר, אחד מן האחין שהיה נושא ונותן בתוך הבית, והיו אונות ושטרות יוצאין על שמו, ואמר שלי הם שנפלו לי מבית אבי אמא: כמה אחים מאבא אחד, שאחד מהם הינו אח שלהם מהאב אך לא מהאם. לאחר מות האב, האח הזה התעסק בנכסים של האב. והאחים מגלים שטרות של מכירה על שמו כלומר שהוא קנה נכסים, או שטרות של הלוואה על שמו כלומר שהוא הלווה כספים לאחרים. אלא שלא ברור מהיכן יש לו כסף פתאום לקנות נכסים או להלוות כספים. האחים טוענים שהוא לקח את הכסף המשותף לכולם והשתמש בו, והוא טוען שהוא ירש את הכסף הזה מסבא שלו מצד האמא (שאמו ירשה את אביה והוא יורש אותה).

לדעת רב עליו להביא ראיה שהכסף שלו, לדעת שמואל על האחים להביא ראיה שהכסף שלהם.

אמר שמואל מודה לי אבא שאם מת על האחין להביא ראיה: רב המכונה 'אבא' שסובר שעל האח להביא ראיה, מודה לי שאם מת האח הזה, על האחים להביא ראיה כדי להוציא את הכסף מהיתומים. בגלל שהיתומים לא יודעים לחפש ראיות

על העסקים של אביהם שמת, וגם השטרות שהוריש להם אביהם מוכיחים לכאורה שהכסף היה שלו.

מתקיף לה פפא כלום טענין להו ליתמי מידי דלא טען להו אבוהון? האם טוענים ליתומים טענה שאביהם לא היה יכול לטעון? כלומר הרי אם האב היה בחיים היה עליו להביא ראיה, ולא היתה מועילה טענתו שהשטרות מוכיחים שהכסף שלו, ואם כן איך אנו טוענים זאת ליתומים? ורב פפא מביא הוכחה לקושיתו -

והא רבא אפיק זוגא דסרבלא וספרא דאגדתא מיתמי בלא ראייה בדברים העשויים להשאל ולהשכיר: היה מעשה ביתומים שירשו מאביהם מספריים לגזיזת צמר וספר של דברי אגדה. ובאו עדים והעידו שהחפצים הללו היו שייכים לאדם אחר, אך לא העידו שהוא השאל אותם לאבא. ורבא הוציא את החפצים מהיתומים והחזירם לבעלים, בגלל שהם דברים העשויים להשכיר ולהשאל. והטעם של רבא כדלהלן -

כדשלח רב הונא בר אבין דברים העשויין להשאל ולהשכיר ואמר לקוחין הן בידי אינו נאמן: חפץ שאדם עשוי להשאל או להשכיר אותו לאחרים, אם יש לו עדים שהחפץ היה שלו, ואדם אחר מחזיק בו, המחזיק לא נאמן לטעון שהוא קנה אותו מבעל החפץ.

ולכן מכיון שאם האבא היה טוען שהוא קנה את המספריים או הספר היה עליו להביא ראיה, משום שמספריים וספרים הם דברים העשויים להשאל ולהשכיר ואין אדם נאמן לטעון שהוא קנה אותם, ולכן גם היתומים צריכים להביא ראיה. מוכח שאנו לא אומרים שבגלל שהם יתומים, על בעל המספריים או הספר להביא ראיה במקום היתומים!

הגמרא נשארת בקושיא על שמואל.

*

אמר רב חסדא לא שנו וכו': כל מה שאמר רב שעל האח להביא ראיה, זה דוקא במקרה שאין האחים 'חלוקין בעיסתן' כלומר שהם לא חילקו לכל אחד מהאחים ממון מהבית שירשו כדי שיקנה את מזונותיו. שאז מכיון שהם קונים את הכל ביחד, מתעורר החשש מנין יש לאח כסף משל עצמו?. אבל אם הם 'חלוקים בעיסתן'

האח נאמן, כי מסתבר שהוא התקמצן מהכסף שקיבל וחסך אותו עד שצבר את הממון וקנה את הנכס.

שאלה: **ראיה במאי:** רב שאמר שעל האח להביא ראיה. איזו ראיה הוא מביא?

תשובה: **רבה אמר ראיה בעדים:** עליו להביא עדים שהוא ירש את הכסף מסבא שלו.

רב ששת אמר ראיה בקיום השטר: שבית דין יכתבו לו שהשטר 'מקויים', כלומר שהחתימות של העדים אינן מזויפות. וכאשר בית דין כותבים 'קיום' על שטר הם כבר בודקים שכל הכתוב בו אמת.

אמר ליה רבא לרב נחמן - הא רב והא שמואל הא רבה והא רב ששת מר כמאן סבירא ליה?: הרי נחלקו רב ושמואל, ובדעת רב נחלקו רבה ורב ששת. כמו מי אדוני סובר?

אל אנא מתניתא ידענא: אני יודע כרייתא. ובכרייתא כתוב שעל האח להביא ראיה, כדעת רב. (אמנם הוא לא אמר האם הוא פוסק כרבה או כרב ששת).

דתיא אחד מן האחין וכו' ... וכן האשה שהיא נושאת ונותנת בתוך הבית: אלמנה שהיא מתעסקת בנכסי הבית עבור היתומים שהם בנים של בעלה שמת (מאשה אחרת). גם כן הדין כנ"ל.

קושיא: **מאי וכן:** מהלשון 'וכן' משמע שבדין השני יש חידוש גדול יותר מהדין הראשון. והשאלה מהו?

תירוץ: **מהו דתימא אשה כיון דשביחא לה מילתא דאמרי קא טרחא קמי יתמי לא גזלה מיתמי, קא משמע לן:** היה מקום לומר שמכיון שיש לאשה כבוד גדול שבית דין מינו אותה להיות אפטרופסית על היתומים, והאנשים משבחים אותה על כך, אם כן היא לא תגנוב את הכסף שלהם. קמ"ל שחוששים לכך והיא לא נאמנת.

*

למדנו במשנה כמה דברים אמורים במחזיק, אבל בנותן מתנה והאחין שחלקו והמחזיק בנכסי הגר, (אם) נעל גדר ופרץ כל שהוא הרי זו חזקה:

קושיא: **אטו כל הני דאמרינן לאו בני חזקה נינהו?** מלשון המשנה 'במה דברים אמורים במחזיק', משמע שהנותן מתנה והאחים שחלקו והמחזיק בנכסי הגר אינם קונים על ידי חזקה. אך הרי המשנה ממשיכה ואומרת שהם כן קונים על ידי חזקה!

תירוץ: חסורי מחסרה והכי קתני: יש חיסרון בדברי המשנה. וכך צריך לומר "במה דברים אמורים" שצריך חזקה של שלוש שנים, דוקא "בחזקה שיש עמה טענה" כלומר שיש בה ערעור של הצד השני "כגון מוכר אומר לא מכרתי ולוקח אומר לקחתי. אבל חזקה שאין עמה טענה, כגון נותן מתנה והאחין שחלקו והמחזיק בנכסי הגר דלמקני בעלמא הוא" שהם רק צריכים לעשות קנין, "נעל גדר פרץ כל שהוא הרי זו חזקה" ומכין שעשה הקונה 'קנין חזקה' הוא קנה את הדבר מייד.